

ŻYCIE I DZIAŁALNOŚĆ ZASŁUGOWANEGO ELEKTROENERGETYKA JERZEGO MAJEWSKIEGO (1913-1980)

Jan STRZAŁKA¹, Zbigniew MAJEWSKI²

1. tel.: 603 776 123 e-mail: jan.strzalka@sep.krakow.pl
2. tel.: 695 414 996 e-mail: z_majewski@hotmail.com

Streszczenie: Jerzy Majewski był inżynierem elektrykiem projektantem, szczególnie zasłużonym w odbudowę i rozwój krajowego systemu elektroenergetycznego. Studiował we Lwowie i w Grenoble we Francji. Uczestniczył w Kampanii Wrześniowej. Lata wojenne spędził na Zachodzie we Francji, Kanadzie i w Wielkiej Brytanii, gdzie pełnił służbę w 304 Dywizjonie Bombowym. Po powrocie do kraju całe życie zawodowe związał z elektroenergetyką, w szczególności z przedsiębiorstwem Energoprojekt. Pracował jako wykładowca AGH. Uczestniczył w pracach CIGRE. Posiada znaczący dorobek publikacyjny.

Słowa kluczowe: elektroenergetyka, sieci i stacje elektroenergetyczne, odbudowa i rozwój krajowego systemu elektroenergetycznego.

1. WPROWADZENIE

Niedawno, z mapy instytucji Krakowa, zniknęła marka ENERGOPROJEKT a wkrótce zburzony zostanie budynek biurowy, który przez blisko 50 lat służył temu przedsiębiorstwu za siedzibę.

Tym bardziej warto przypomnieć sylwetkę człowieka, który tę firmę współtworzył i której przez trzy dekady przewodził, tworząc z niej niekwestionowanego lidera prac projektowych i studyjnych linii i stacji wysokich i najwyższych napięć w Polsce drugiej połowy XX wieku.

Tym człowiekiem był żyjący w latach 1913–1980 Jerzy Majewski, wybitny inżynier, którego cała działalność zawodowa była poświęcona rozwojowi sieci wysokich i najwyższych napięć.

Wszystkie inwestycje energetyki najwyższych napięć w okresie działalności Jerzego Majewskiego projektowane przez krakowski Energoprojekt, były realizowane pod jego kierownictwem i przy istotnym wkładzie merytorycznym.

2. OKRES MŁODOŚCI I SŁUŻBY WOJSKOWEJ W PSZCZYNIE NA ZACHODZIE

Jerzy Majewski urodził się 11 marca 1913 r. w Elisabetgradzie na Ukrainie w rodzinie Artura Majewskiego, inżyniera rolnictwa oraz Zofii z domu Gruszeckiej. W 1918 r. rodzina przeniosła się do odradzającej się Polski. Po krótkim pobycie w Siedlcach i Kaliszu rodzina mieszkała w Zakopanem i Biadymstoku, gdzie w latach 1925–1931 Jerzy uczęszczał do gimnazjum. Tam wstąpił do harcerstwa, interesował się sportem, uprawiał lekkoatletykę, narciarstwo i tenis. Jego ojciec pracował jako urzędnik administracji państwowej w Grodnie i we Lwowie.

Fot. 1. Jerzy Majewski (1960r.)

W 1932 r. Jerzy Majewski rozpoczął studia na Oddziale Elektrycznym Wydziału Mechanicznego Politechniki Lwowskiej, gdzie słuchał wykładów znakomitych profesorów G. Sokolnickiego, W. Krukowskiego i St. Fryze. W tym czasie poznał i zaręczył się z Jadwigą Zwolińską, z którą dopiero po latach rozłąki spowodowanej wybuchem wojny zawarł związek małżeński.

Studia ukończył w 1938 r. otrzymując tytuł inżyniera elektryka, lecz pragnienie służenia swymi umiejętnościami Polsce spełnił dopiero po niemal dekadzie od ukończenia studiów.

Fot. 2. J. Majewski w grupie absolwentów Politechniki Lwowskiej (1938 r.)

Od podjęcia pierwszej pracy zawodowej, dzielnik absolwenta Politechniki rocznik 1941 służył w wojsku w szkole podchorążych. Jerzy Majewski został skierowany do Szkoły Podchorążych Rezerwy Lotnictwa w Zegrzu k/ Legionowa. Po ukończeniu kursu rezerwy i z ożeniu przysięgi wojskowej, na własną prośbę został przeniesiony do Szkoły Podchorążych Rezerwy Lotnictwa Grupa Techniczna w Warszawie, gdzie zajmował się z obsługą instalacji elektrycznych samolotów. Wobec nadciągającej wojny, sierżant podchorąży Jerzy Majewski został skierowany do 6-tego Pułku Lotnictwa we Lwowie i mianowany zastępcą kierownika działu patrolowego parku lotniczego pułku stacjonującego we Lwowie.

W dniu wybuchu wojny, lotnisko zostało zbombardowane a Jerzy Majewski w ramach ewakuacji oddziału wojskowego opuścił Lwów i znalazł się w Rumunii. Po ucieczce z obozu internowania, przez Konstancję i Marsylię dotarł do bazy lotniczej Bronco w Lyonie we Francji skąd został skierowany jako konstruktor, do pracy w firmie OLAER, pracującej na rzecz lotnictwa wojennego. Po trzech miesiącach pracy, wobec upadku Francji został zwolniony z pracy i zdemobilizowany z wojska.

Fot. 3. J. Majewski z załogą Dywizjonu 304 (1945 r.)

Zdany na siebie Jerzy Majewski przeniósł się do Grenoble we francuskiej strefie nieokupowanej. Podjął studia w Instytucie Politechnicznym w Grenoble, gdzie na Wydziale Nauk Ścisłych po dwóch latach studiów uzyskał francuski dyplom inżyniera elektryka (IEG). Rozwój sytuacji wojennej spowodował, że Jerzy Majewski za pośrednictwem Poselstwa Polskiego w Lizbonie zgłosił się do pracy na rzecz wojennego przemysłu w Kanadzie. Po przedostaniu się przez Hiszpanię, Portugalię i USA do Kanady, w jesieni 1942 roku, Jerzy Majewski został skierowany przez Polską Misję Wojskową na szkolenie lotnicze realizowane w ramach programu Brytyjskiej Wspólnoty Narodów. W lutym 1944 r. ukończył, w stopniu sierżanta, szkolenie na nawigatora a w lipcu tego roku został przerzucony do Wielkiej Brytanii w celu służby w jednostkach R.A.F. Został wcielony jako nawigator, do 304 Dywizjonu Ziemi Śląskiej, stacjonującego wówczas na wyspie Benbecula u wybrzeży Szkocji. Następnie w ramach dywizjonu został przeniesiony do bazy St. Eval w Kornwalii, i uczestniczył w końcowej fazie Bitwy o Atlantyk. Za dzielność wojenną w ramach Wojska Polskiego na Zachodzie, został odznaczony Brązowym Krzyżem Walecznych i dwukrotnie Medalem Lotniczym. Jerzy Majewski pozostał w służbie wojskowej do

rozformowania Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie, a po okresie niepewności i obaw, kierowany pragnieniem połączyć się z matką i narzeczoną, w lipcu 1947 roku powrócił do Polski i skierował się do Krakowa.

3. PRACA ZAWODOWA JERZEGO MAJEWSKIEGO

Po powrocie do Polski, po niemal dekadzie wygnania z Kraju, Jerzy Majewski podjął pracę w nowo powstałym Biurze Projektowym Zjednoczenia Energetycznego Okręgu Krakowskiego, na stanowisku kierownika Działu w Stacji. Tam, wraz z zespołem równie młodych jak on inżynierów energetyki, zaprojektował pierwsze stacje 220 kV w agiszynie, Janowie i Morach.

Fot. 4. J. Majewski na budowie stacji Janów (1954 r.)

W 1949 roku powstało Biuro Projektów Energetycznych Energoprojekt, w którym pełnił funkcje techniczne - kierownika pracowni, głównego inżyniera i przez kilkanaście lat - do przejścia na emeryturę w 1979 roku - dyrektora ds. technicznych. Przy jego współudziale i pod jego merytorycznym nadzorem zaprojektowano wiele kluczowych, często pionierskich rozwiązań w zakresie sieci i stacji wysokich i najwyższych napięć.

Statystyki podsumowujące 50 lat działalności Energoprojektu (1949-1999) obejmują linie 110 kV o łącznej długości ok. 20 tys. km, ok. 6 tys. km linii 220 kV, ok. 4 tys. km linii 400 kV, i wreszcie, w całości po odejściu J. Majewskiego na emeryturę, ale na bazie uprzednio zbudowanego potencjału, 114 km linii 750 kV. W odniesieniu do stacji, osiągnięcia biura obrazują liczby kilkaset stacji 110 kV, ponad 40 stacji 220 kV i ponad 20 stacji 400 kV. Od początku lat 1970-tych, przy inicjatywie i wielkim osobistym wkładzie pracy projektowej

J. Majewskiego biuro projektowa o, inwestycje zagraniczne w Iraku, Turcji i innych krajach.

Ten wielki potencja i zdolność do nowatorskiego, ale tam gdzie by o to uzasadnione, powtarzalnego podejścia do projektowania z ożonych rozwiązań, zosta stworzony przez stopniowo poszerzający się zespół inżynierów różnych specjalności, dla których praca w Energoprojekcie by a często pierwszą, ale i kontynuowaną do emerytury, pracą zawodową. Jerzy Majewski mia zasadniczy udział w kształtowaniu i wykorzystaniu tego potencjału.

Wielu pracowników biura uzyskiwa o dyplomy inżynierskie w latach 1950-tych na Wydziale Politechnicznym AGH i w Wyższej Szkole Inżynierskiej w Krakowie, gdzie J. Majewski by asystentem i wykładowcą.

W biurze powstawa y projekty pierwszych przepisów i norm. Dalsze kierunki działalności zespołu projektowych by y naznaczone profesjonalizmem i wizją rozwoju reprezentowanymi przez J. Majewskiego, dzięki którym biuro z projektowego przekształciło się w studio-projektowe prowadzące prace koncepcyjno-badawcze stosowane później w praktyce projektowej.

Wielkim sukcesem zawodowym J. Majewskiego by udział w realizacji pierwszej polskiej linii 400 kV Mikułowska-Częstochowa s użyciem wyprowadzeniu i transmisji mocy z elektrowni Turów. Udział J. Majewskiego w realizacji tego projektu, zosta nagrodzony w 1964 roku Nagrodą Państwową II stopnia. Znaczącym osiągnięciem zespołu by o rozwiązanie ujawnionego w trakcie budowy problemu niszczących drgań przewodów.

Fot. 5. X-lecie EP-Kraków, J. Majewski w towarzystwie dyr. J. Chwaliboga (1959 r.)

Duże znaczenie dla rozwoju polskiej energetyki mia o rozwinięcie w Energoprojekcie, także z inicjatywy J. Majewskiego działalności typizacyjnej w zakresie stacji i linii 110-400 kV. Na bazie doświadczeń z budowy linii 400 kV, w ramach Pracowni Typizacji, powsta o laboratorium wytrzymałościowe prowadzące prace teoretyczne i badawcze w zakresie eliminacji drgań oraz wytrzymałości przewodów i suportów kratowych.

Z inspiracji J. Majewskiego powsta a także Pracownia Systemów Energetycznych, wyposażona w narzędzia komputerowe, umożliwiające programowanie rozwoju sieci przesyłowych w Polsce oraz integrację z systemem międzynarodowym.

J. Majewski dostrzega szanse wynikające z nowych technologii. Dotyczy to nie tylko komputeryzacji prac projektowych, ale także zastosowań elektroniki np. do wizualizacji i sterowania w nastawniach stacyjnych.

J. Majewski miał wielki udział w budowie i utrzymaniu know-how ważnego nie tylko dla biura, ale i rozwoju polskiej energetyki. Wyrazem tego by podręcznik Projektowanie stacji wysokiego napięcia, autorstwa kilku wiodących projektantów Energoprojektu, której J. Majewski by koordynatorem i współautorem. By on także wieloletnim członkiem Rady Programowej czasopisma Energetyka oraz Redaktorem Naczelnym wydawanego przez Energoprojekt, Biuletynu Technicznego Sieci Energetycznej. J. Majewski by także autorem artykułów technicznych w tych oraz innych czasopismach.

Wielkie znaczenie dla prac projektowych mia o też, zbudowanie w Energoprojekcie systemu archiwizacji dokumentacji projektowej i zbudowanie archiwum przechowującego udostępniającego tę dokumentację projektantom realizującym kolejne projekty. Razem z bardzo aktywną komórką Informacji Naukowo-Technicznej wyszukującą i sprowadzającą na potrzeby projektantów opracowania zagraniczne, udostępniano projektantom najlepsze praktyki projektowania rozwiązań energetyki.

Jerzego Majewskiego cechowała zarówno odpowiedzialność za podejmowane decyzje techniczne, jak i za rozwój i utrzymanie na wysokim poziomie, polskich zdolności projektowych w zakresie linii i stacji najwyższych napięć.

Po roku 1956, otworzyły się możliwości współpracy technicznej z ośrodkami zagranicznymi w Europie zachodniej. J. Majewski by bardzo aktywnym uczestnikiem tej współpracy, zarówno bilateralnej z ośrodkami w Szwecji, Francji, Włoszech i RFN, jak i wielostronnej organizowanej przez Komitet Studiów CIGRE. J. Majewski uczestniczył w pracach będących w zainteresowaniu Komitetu i referował wyniki tych prac na organizowanych przez Komitet sympozjach. By autorem wielu referatów wygłoszonych na krajowych konferencjach poświęconych rozwojowi i osiągnięciom polskiej energetyki.

Fot. 6. Udział J. Majewskiego w posiedzeniu CIGRE w Londynie (1967 r.)

Za swoje zaangażowanie i osiągnięcia zawodowe mgr inż. J. Majewski został odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi (1955 r.), Złotym Krzyżem Zasługi (1959 r.) oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1962 r.) Mgr inż. J. Majewski uzyskał też Nagrodę Zespołu Min. Energetyki i Energii Atomowej za opracowanie i wdrożenie linii przemyślowych 110, 220 i 400 kV. Nagrodę Zespołu II stopnia Min. Górnictwa i Energetyki, za optymalizację i typizację linii 110 i 220 kV oraz Zespołu Nagrodę Państwową II stopnia za całość prac teoretycznych, konstrukcyjnych i budowę pierwszej w kraju linii przesyłowej 400 kV.

Kol. mgr inż. Jerzy Majewski był długoletnim aktywnym członkiem Stowarzyszenia Elektryków Polskich, do którego wstąpił w 1950 r. Był przez szereg lat aktywnym członkiem Zarządu Koła SEP nr 1 przy EP Kraków, pełnił funkcję prezesa Zarządu tego Koła na początku lat 1970-tych. W latach 1978-80 kol. J. Majewski pełnił funkcję przewodniczącego Komisji Historycznej Oddziału w Krakowskiego SEP. W czerwcu 1979 r. J. Majewski był współautorem pierwszej Monografii pt. 60 lat Oddziału w Krakowskiego SEP.

Za aktywną działalność stowarzyszeniową Kol. J. Majewski był odznaczony Srebrną (1972 r.) i Złotą (1979 r.) Odznaką Honorową SEP oraz Medalem Pamiątkowym im. M. Pożaryskiego (1979 r.).

4. PODSUMOWANIE

Po przejściu na emeryturę, dyrektor, inżynier Jerzy Majewski pozostał we wdzięcznej pamięci swoich współpracowników, czemu dawali wyraz w publikowanych, już po jego śmierci w 1980 roku, wspomnieniach. Jego wieloletni współpracownik dr inż. Zbigniew Nartowski wspomina go tymi słowami: Był człowiekiem, który

dzięki swej wiedzy i zaletom charakteru zawsze i w każdym środowisku miał wielki autorytet, a cokolwiek robił - robił dobrze, jeżeli zabierał głos - podnosił sprawy istotne, argumentował obiektywnie, rzeczowo i przekonująco. Jego zdanie miało zawsze wagę. Nie uznawał atwizny ani efektów na pokaz. [] Był wrażliwy, serdecznie dbał i troskliwy o wszystkich współpracowników, dla których miał zawsze pełne zrozumienie i szacunek. Jako człowiek, jako inżynier, jako przełożony i jako kolega był osobowością wyjątkową i niepowtarzalną.

5. BIBLIOGRAFIA

1. Strzalka J.: Biogram Jerzego Majewskiego. Sownik biograficzny zasłużonych elektryków krakowskich. Część pierwsza. Wyd. Oddział Krakowski SEP 1919-2009. s.117-118.
2. Nota od Redakcji: Jerzy Majewski Wspomnienie pośmiertne. Biuletyn Techniczny - Sieci elektroenergetyczne. Ministerstwo Energetyki i Energii Atomowej, GBSiPE Energoprojekt.Nr.2/80 s. 3-5.
3. Nartowski Z.: Wspomnienie pośmiertne - Jerzy Majewski (1913-1980). Przegląd Elektrotechniczny. Rok LVI 1980, Wyd. Sigma, s. 443-444.
4. Strzalka J.: Wspomnienie pośmiertne Jerzy Majewski. Energetyka, Nr.6/1980. Wyd. Sigma. s. 230.
5. Praca zbiorowa pracowników BSiPE Energoprojekt: Wspomnienia po śmierci 1949-1999, Kraków Grudzień 1999.
6. Hałas I.: Inżynier z Dywizjonu 304, Pracodawca Nr. 12(156) Grudzień 2010. Wyd. Federacja Związków Pracodawców Energetyki Polskiej, s. 14-16
7. Majewski Z.: Rozmowa po latach. Wspomnienia na podstawie materiałów z archiwum prywatnego J. Majewskiego.

THE LIFE AND WORK OF A DISTINGUISHED POWER ENGINEER JERZY MAJEWSKI (1913-1980)

This article provides a biography and the key professional achievements of Mr. Jerzy Majewski (1913 - 1980), a distinguished Polish electric power engineer, leader of numerous engineering projects aiming at construction of the highest voltage transmission system in Poland. As the head and technical leader of Energoprojekt, the state level institution in charge of designing the highest voltage (110kV - 750 kV) lines and substations as well as related studies and country level regulations, he significantly marked development of the power grid and pioneered implementation of the related techniques in the devastated, after the WWII, country.

Graduated from the Polytechnic Universities of Lvov and Grenoble (France), spent the war and the immediate post war period in France, Canada and the UK. In the years 1938-1940 served in the Polish Army participating in defense of Poland in 1939 and then, in the years 1942-1946 served as an airman in the British R.A.F

Keywords: power engineering, power grids and stations, reconstruction and development of the national power system.